

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В КУЛЬТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Світ є нескінченно складною дійсністю, яка є завжди багатшою ніж будь-яке уявлення про неї, які виникають на кожному історичному етапі розвитку науки. Якісна новизна сучасного етапу розвитку людства полягає в небаченому по масштабам розширенню сфери пізнання, що стало можливим в умовах науково-технічного прогресу. Мільйони років освоюючи дійсність, людина не виходила за межі макросвіту: досліджувала закономірності фізичних явищ, відкривала нові континенти, вивчала закони різних форм руху (механічний, соціальний та ін.) часто використовуючи для цього найпримітивніше приладдя. Дослідження ж космічного простору, земних надр, вивчення геному людини, мега- і мікросвіту вимагає високого рівня розвитку науки та високотехнологічного обладнання. Поява і розвиток кібернетики, інформатики, інформаційних технологій привели до якісних перетворень у суспільному житті. Сучасні засоби інформаційної техніки, прагнучи задовольнити неухильно зростаючі інформаційні потреби членів суспільства, проникають в усі сфери життєдіяльності суспільства: економіку, політику, мистецтво, а також науку і освіту. Наявний якісний стрибок в розвитку інформаційних технологій, безпрецедентна можливість посилення інтелектуальних можливостей людини за допомогою новітніх інформаційних засобів, докорінно змінюють процес наукового пізнання і методологію наукових досліджень.

Поява і швидкоплинний розвиток нових інформаційно-комунікативних систем призводить до створення глобального інформаційного простору, який розмиває етнічні, релігійні і соціальні межі, тобто відстань втрачає своє значення. Як наслідок, розвиток інформаційних технологій, зростання ролі інформації в пізнавальних процесах, особливо в останні десятиліття, дозволяє ученим, які працюють у різних наукових установах, обмінюватися результатами досліджень, обговорювати проміжні результати, спільно працювати над розв'язанням проблем. Це в свою чергу вимагає від науковців, набуття практичних навичок, які дозволять використовувати нові технології для пошуку, зберігання і використання інформації у пізнавальному процесі, а також уміння перетворювати отриману інформацію в знання. В умовах розвитку сучасної цивілізації набуття ученими вказаних вище умінь і навичок, підвищує рівень їх конкурентоспроможності.

Зміни, що відбулися у процесі наукового пізнання, не могли не викликати певний резонанс у сфері освіти. Тобто, не слід забувати про зв'язок інформаційних процесів, що відбуваються в науці з діяльністю вищої школи, адже незважаючи на те, що вони досить різні і в певній мірі самостійні – телебачення, телефон, комп'ютерна мережа Інтернет – саме їх неперервне функціонування забезпечує обмін інформацією і зв'язок між людьми у будь-який час і у будь-якому місці. Це дасть можливість отримувати більш глибокі і сучасні знання з різних галузей науки, наблизить їх до реальної освітньої практики і, також, дозволить адаптовувати навчальні програми відповідно змінам у системах природничих, соціальних та гуманітарних наук. Значну роль тут може відіграти залучення здібних студентів не лише до навчального, а й наукового процесу, які зможуть здійснювати наукову

діяльність під керівництвом провідних фахівців у своїй галузі. Але ця робота не може відбуватися без використання інноваційних і інформаційно-комунікативних технологій як в науці так і освіті. Тим більше, що більшість студентів сприймає як належне використання новітніх інформаційних технологій в процесі пізнання. Оскільки саме освіта є колыскою майбутніх учених, всебічна інформатизація, поява новітніх засобів комунікації та поширення дистанційного навчання набувають важливого значення у процесі здобуття нових знань і у подоланні розриву між наукою та освітою.

Отже, поява нових форм творчої взаємодії вчених у процесі їх роботи – наукової комунікації, є однією з умов створення нового знання. Звісно, старі механізми наукових комунікацій зберігаються, та розвиток техніки і “створення банків знань...”, розробка засобів представлення знань в комп'ютерних системах, усвідомлення творцями штучного інтелекту своєї діяльності як роботи зі знаннями” [4, с. 98] модифікували систему наукових комунікацій, покликавши до життя нові інформаційно-комунікативні системи.

Так в свій час поява реферативних служб і бібліографічної техніки була викликана необхідністю в цих засобах комунікації. Потім людина стала свідком того, як публікація статей модифікувалась у різні види більш оперативної інформаційної техніки, друкарська машинка і листи поступились місцем комп'ютеру і електронній пошті. Зростання значення інформації у функціонуванні суспільних і державних інститутів та в житті кожного члена суспільства свідчить про збільшення ролі нових інформаційно-комунікативних систем в науковій діяльності і механізмах трансляції наукового знання.

Поява комп'ютерно-символічних світів і мережевих структур, “інформаційна революція” підтверджують закономірність переходу людства до якісно нової стадії розвитку, що дозволило стати комунікації домінуючим фактором сучасної культури [2], яка змінюється й розвивається швидше, ніж будь-яка з тих, що існували раніше. Ця культура створила засоби для того, щоб зберігати накопичене знання і фіксувати людську діяльність до найменших дрібниць. Саме широке розповсюдження цих засобів, в якості яких виступають інформаційні і комп'ютерні технології, на думку західного ученого М. Кастельса, в інформаційну епоху дозволяє говорити про нове “мережеве суспільство”, яке виникає тоді, коли “...спостерігається структурна реорганізація у виробничих відносинах, відносинах влади і відносинах досвіду. Ці зміни призводять до значних модифікацій суспільних форм простору і часу і до виникнення нової культури” [1, с. 496].

Досліджувати соціокультурний аспект інформаційних технологій і комунікації намагалися багато учених, серед яких слід відмітити М. Маклюена, Дж. Ланье, Й. Масуду, У. Брікена та ін. Так, на думку японського ученого Й. Масуди, комп'ютеризація змінює природу людини, перетворюючи її з Homo Sapiens в Homo Intelligens [6], що фактично означає початок становлення нової цивілізації, формування в інформаційно-технічному світі нового типу культури – інформаційної культури. Як відомо, загальне поняття «культура» є значно ширшим і багатшим, ніж поняття “інформаційна культура”. “Друга природа” допомагає формувати і реалізовувати сутнісні сили людини, а інформаційна культура є лише певною умовою, яка забезпечує відповідний рівень засвоєння культурних здобутків людства.

Звичайно, інформаційна культура тісно пов'язана з комунікативною культурою спілкування... Обмін інформацією при спілкуванні дозволяє досягати взаєморозуміння, що породжує нове знання. Належність до інформаційної реальності суттєво розширює доступ до різноманітних знань і їх джерел. Безмежне розширення доступу до інформації дозволяє охарактеризувати цей процес як інтелектуальну, "інформаційно-комунікативну революцію" [3].

Тому, на сучасному етапі, коли значно зростає роль інформації в суспільному житті слід приділити особливу увагу розвитку і становленню інформаційної культури. Адже, третя хвиля (за словами О. Тофлера), яка лише розпочинається, накладає на нас величезний тягар через величезний обсяг інформації, яку ми отримуємо. А новітні технічні можливості і соціокультурні трансформації, що відбуваються в суспільстві, формують нову культурну реальність, яка визначається умовами і особливостями розвитку інформаційного суспільства. Специфікою ж культури інформаційного суспільства можна вважати розширення комунікативного простору, виникнення нових форм соціальної взаємодії, утворення нового виду соціальних груп (так званих "електронних спільнот" – групи людей з однаковими інтересами, які можуть спілкуватись на великих відстанях) і т. д. Процеси глобалізації та новітні інформаційно-комунікативні мережі вплинули на зміну соціокультурної реальності людства і створили можливості для міжкультурної комунікації в віртуальному просторі.

Список літератури:

1. Кастельс М. Информационная эпоха : экономика, общество и культура / М. Кастельс – М. : ГУ ВШЭ, 2000. — 606 с.
2. Миронов В. В. Информационное пространство : вызов культуре / В. В. Миронов // Информационное общество. – 2005. – № 1. – С. 14-18.
3. Неклесса А. И. Ordo Quartus : политическое пространство и новый субъект действий в XXI в. / А. И. Неклесса // Пространства жизни субъекта : Единство и многомерность субъектнообразующей социальной эволюции. – М. : Наука, 2004.
4. Оноприенко В. И. Науковедение: поиск системных идей / В. И. Оноприенко – К. : ГП «Информационно-аналитическое агентство», 2008. – 288 с.
5. Masuda Y. Hypothesis on the Genesis of Homo Intelligence / Y.Masuda // Futures. – 1985. – Vol. 17, № 5. – P. 492-494.

